

Eligia Gąssowska, Zenon Woźniak, Zbigniew Lechowicz

Św. Krzyż (Łysa Góra), gm. Nowa
Słupia, woj. kieleckie

Informator Archeologiczny : badania 13, 193-194

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

prostokąta. Należała ona prawdopodobnie do najstarszej fazy zabudowy grodu XI wieku. W wypełnisku studni zalegały znaczne ilości ceramiki wczesnośredniowiecznej, cały garnek prawdopodobnie z resztką jedzenia datowany na 2 poł. XI wieku, duże fragmenty naczynia XII/XIII wieku, fragmenty poroża jelenia, znaczne ilości szczątków organicznych - skorupki jajek, pestki śliwy?

Eksploracja południowej części wykopu z chatą nr 4, pochodzącej z XII/XIII wieku, odsłoniła duże skupisko kamieni, zalegające podpiwniczenie obiektu i rozciągające się w kierunku południowym. Wydobyto znaczne ilości ceramiki z XII/XIII wieku, nożyki żelazne, szpilki miedziane.

Wykop nr V /100 m²/ założono w celu uchwycenia profili prostopadłych do murów obecnego pałacu, a także uchwycenia kontynuacji obiektów z wykopu nr I i III. Wykop V przylega do nich od strony południowej. Eksplorację doprowadzono do głębokości 50-80 cm poniżej powierzchni terenu, do poziomu bruku XIX-wiecznego.

ŚW. KRZYŻ /Łysa Góra/, gm. Nowa Słupia Wojewódzki Konserwator
woj. kieleckie Zabytków
w Kielcach

Badania prowadziła dr Eligia Gąssowska przy
współpracy doc. dr. Zenona Woźniaka i mgr.
Zbigniewa Lechowicza. Finansował WKZ w
Kielcach. Sanktuarium pogańskie. Wczesne
średniowiecze.

W świetle rezultatów osiągniętych w ciągu pięciu lat badań sanktuarium pogańskiego na Górze Dobrzeszowskiej, podjęto weryfikację ustaleń przyjętych przed 18-tu laty na Łysej Górze.

Poszukiwanie nowych elementów organizacji przestrzeni zostało uwieńczone powodzeniem. Odkryto wewnętrzny wał poprzeczny odcinający półkolistą przestrzeń u podstawy grani skalnej, która jest podłożem założenia kościelno-klasztornego. Wał ten służył prawdopodobnie jako pierwszy teras poniżej wypiętrzenia grani, dla wchodzących na górę wejściem południowym. Na stopie wału, ułożonej z płaskich, bardzo dużych kamieni, spoczywa jądro zbudowane z dużych głazów, tworzących stopnie. Przestrzeń między nimi i strop wypełniona została rumoszem kamiennym. W terenie zamkniętym wałem znajduje się kamień płaski, duży, wygładzony długim użytkowaniem, za którym celowo został ustawiony pionowy, ostrokrawędzisty blok kamienny. Drugi wykop założono poza przekopem przez wał wewnętrzny w celu stwierdzenia, czy nasyp tam znajdujący się jest odpowiednikiem, z drugiej strony i na wyższym poziomie, owalu wału poprzecznego. Nasyp okazał się nowożytny. Grań skalna była pierwotnie naga.

Trzeci wykop, pod dzwonnica, przyniósł dane dotyczące bezpośrednio grani skalnej. Była ona odpowiednio zaadaptowana, wyłobiona i wygładzona w wielu miejscach. /Miała prawdopodobnie duże znaczenie

użytkowe, służące jako miejsce zgromadzeń wewnątrz okręgu świętego drugiego stopnia, poza najściślejszym sanktuarium/. Rozeznanie charakteru tej części góry to sprawa dalszych badań.

Wiele uwagi poświęcono rozeznaniu dwóch pierwotnych dróg wiodących ku przestrzeni objętej wielkim wałem. Ustalono, że poza głównym wejściem wschodnim, było drugie od południa, dobrze do dziś zachowane. Wejście wschodnie poniżej przerwy w wale /bramy/ rozwidła się, od specjalnie usypanego kopca, w trzy drogi - wąwozy. Każda z nich ma swój system oznakowania w postaci nasypów kamiennych.

Badania będą kontynuowane.

TARCZYNY, gm. Lidzbark Welski
Stanowisko 2

Ciechanowskie Towarzystwo
Naukowe
Wojewódzki Konserwator
Zabytków w Ciechanowie

Badania prowadzili mgr Wojciech Brzeziński pod naukowym kierownictwem doc. dr. hab. Jerzego Gąssowskiego. Finansowało Ciechanowskie Towarzystwo Naukowe i WKZ w Ciechanowie. Czwartą sezon badań. Wczesnośredniowieczna osada otwarta /VII-X w./ oraz osada przygodowa /XII-XIII w. /.

Celem prac w roku 1979 było określenie zasięgu osady wczesnośredniowiecznej w kierunku południowo-zachodnim.

W oparciu o nowy punkt orientacyjny, położony w odległości 1 m od lizyery lasu, w kierunku południowo-zachodnim, wyznaczono dwa wykopy o powierzchni 1 ara każdy. Rozciągały się one w kierunku północno-wschodnim i południowo-zachodnim. W/w ary otrzymały kolejne numery 8 i 9.

Eksplozację rozpoczęto od wykopu nr 8. Na jego terenie zlokalizowano dwie jamy /prawdopodobnie jamy gospodarcze/. Głęboka orka spowodowała, że wyżej położone części obiektów wraz z ceramiką zostały roz-wleczone na dużej przestrzeni w sposób uniemożliwiający łączenie ich z konkretnymi obiektami. Obie jamy miały niewielkie rozmiary /około 80 cm długości i 50 cm szerokości; głębokość około 40 cm/. W warstwie ziemi ornej, w obrębie tego ara znaleziono guz mosiężny, ozdobę występującą od X do XII w. Calcem w wykopie nr 8 występował już na głębokości 30-40 cm.

Sytuacja stratygraficzna w obrębie następnego ara /nr 9/ była nieco inna. Jak już wspominaliśmy, wykopy rozciągały się w kierunku południowo-zachodnim. Znajdowało się tam pewne obniżenie gruntu. Spowodowało to, że na terenie tego ara pomiędzy warstwą ziemi ornej, a calcem, wytworzyła się warstwa o grubości 10 do 30 cm koloru szarego, na skutek spływu i gromadzenia się tam wody. Zawierały one w sobie